

Görünüşe aldanmamak

Görünüşe veya görüntüye aldanmamak bir bilimsel araştırmacının birinci önceliğidir. "Her şey görüldüğü gibi olsaydı bilime gerek kalmazdı" dememiş miydi Marx?

Görünüşe aldanmaya devam etseydik, güneşin dünyanın etrafında döndüğüne inanmaya devam ederdik. Aristoteles ve Ptolomeus'un (Batlamyus) dünya merkezli bir güneş/kosmos sistemi gerçi binlerce yıllık bir zihin tutulmasına yol açmıştı. Ama bu sistemin Kilise tarafından benimsenip dayatılması olmasaydı bu kadar uzun süre hüküm sürmesi beklenemezdi. Tek tanrılı dinler tanrıyı sadece dünya ve insanlar (ve sınıflı toplumlar) için yaratmış olduklarından, dünya ve insan merkezli olmayan bir evren modeli, dini dogmaların temelden sarsılması anlamına gelirdi. Bu yüzden, dondurulmuş/değişmez bir dünya-güneş sistemi ilişkisini sorgulayanlar, yakılmaya müstahaktılar.

Görünüşe aldanmaya devam etseydik örneğin, Osmanlı sultanlarının tımar beylerine "reayayı incitmeyin" diye fermanlarla sık sık seslenmesine bakarak Osmanlı devletinin köylüyü ağa-bey zulmüne karşı ne kadar koruduğu, köylüleri bağımsız küçük köylü sınıfı olarak muhafaza etmek istediği gibi olmadık sonuçlar çıkarabilirdik. Gerçi bu tuzağa düşmek için fermanlara körü körüne inanmak da gerekmezdi. Bunun mefhum-u muhalifini, yani raiyyet salmalar ve angaryalarla aşırı sömürüye tâbi tutulduğu için bu fermanların gerekli olduğunu varsaymak hiç de zor değildi. Kaldı ki, yüzyıllarca süren bir feodal sömürü düzeninde "özgür veya bağımsız köylü" tipolojisinin masalımsı bir evrene ait olduğunu gösteren yüzbinlerce belgeyi yok saymak hiç mümkün değildi. Peki ama, anlı-şanlı tarihçilerimiz dahi kendilerini bu tuzağa bile isteye acaba neden kaptırıyorlardı? Çünkü, esas olarak, Osmanlı toplumunu tarih sahnesine çıktığı dönemde ve özellikle gücünün zirvesine çıktığı 15. ve 16. yüzyıllarda, artık devri geçmiş bir feodal üretim ilişkileri çerçevesinde tanımlamak, Osmanlıyı çağının gerisinde göstermekle eşanlamlı tutulmuş ve bundan kaçınılmıştı! Yani işin esası, bilimsel tarihi gerçeklerden ideolojik bir kaçıştı.

Bugünkü Türkiye'yi hiç bilmeyen birileri, yasama-yargı gibi organların nominal (isimce) varlıklarını sürdürdüklerine bakıp Türkiye'de güçler ayrılığına dayalı bir demokratik sistem olduğunu sanabilirler. Tamam, bunun bugünlerde belki artık pek alıcısı kalmamış olabilir ama AKP'nin 2003-2015 döneminde bu sahte imgeyi içe-dışa başarıyla pazarlayabilmiş olmasına ne demeli? Çünkü bu imgeyi satın alıp çoğaltanlar, çıkarları AKP düzeni ile çakışmakta olanlardı. Şimdi özetle, "öküz öldü, ortaklık bozuldu".

Örnekler çoğaltılabilir. Sayıştay raporlarına ve ortalıktaki "iç denetçi", "vergi müfettişi" bolluğuna bakıp, Türkiye'de etkin bir denetim sistemi olduğu sanılabilir. "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi" pazarlamasına aldanıp Türkiye'de hâlâ bir hükümet (bakanlar kurulu) olduğu sanılabilir. Plan-program bolluğuna bakıp, Türkiye'nin hiç plansız kalmadığı sonucuna varılabilir (bu konuyu 15 Aralık 2019 tarihli Birgün Pazar'da işlemiştim). Gelir Vergisi tarifesine yeni bir basamak eklenip son dilimin yüzde 35'lik marjinal oranının yüzde 40'a çıkarılmasını, sermayeyi vergilendirmenin nihayet hatırlanması olarak kodlayanlar olabilir. Şimdi bu son örnekten devam edelim.

GELİR VERGİSİ TARİFESİ KİMDEN YANA?

Gelir Vergisi (GV) tarifesinin kimden yana olduğundan önce "kime karşı" olduğuna bakılırsa, kesinlikle ücretlilere/emekçilere karşı olduğu sonucuna çabucak varılabilir. Tam bir ay önce 21 Kasım 2019'da kabul edilen yeni vergi paketiyle GV tarifesiyse de oynanmış ve 4 basamaklı (yani 4 dilim ve 4 marjinal orana sahip) tarifenin dördüncü dilimi değiştirilmiş ve yeni bir dilim ve oran içeren bir beşinci basamak eklenmişti. İşin bizce ilginç olmayan yanı, ilk üç dilime ve oranlarına dokunulmamış olmasıydı. Yani ücret gelirlerini esaslı bir vergi baskısı altında tutmaya yönelik olan yapı aynen korunmuştu. Tarife şu şekli almıştı:

GELİR VERGİSİ TARİFESİ	
Yıllık gelir dilimleri (TL)	Vergi oranları (yüzde)
< 18.000	15
18.000- 40.000	20
40.000- 98.000	27
(40.000-148.000) (Ücret geliri)	"
98.000-500.000	35
(148.000-500.000) (Ücret geliri)	"
500.000<	40

İlk üç basamakta ne dilim aralıkları ne de marjinal vergi oranlarına ilişilmemişti. Ücret gelirleri için üçüncü basamakta daha geniş aralıklı bir dilim tanımlaması da eski tarifeye aitti. Eski tarifiede 4. basamakta, 98.000 TL üstü (ücret gelirleri için 148.000 TL üstü) için yüzde 35 oranı geçerliyken, yeni tarifiede aynı orana sahip 4. dilim 500.000 TL yıllık gelir düzeyinde sonlanmaktaydı. 500.000 TL'nin üzerinde kalan gelirler içinse, tavan sınırlaması olmaksızın yüzde 40 marjinal oranı getirilmekteydi. (Başlangıçta bu oranın yüzde 45-50 düzeylerinde telaffuz edildiğini ve bizim "imkansız" diye yazdığımızı anımsayalım).

Şu saptamaları yapabiliriz:

(i) Ücret gelirleri genelde yıllık 148.000 TL'nin altında kaldığı için, tarife ücretlilere hiçbir vergi hafiflemesi getirmemektedir. Kaldı ki, her yıl (yeniden değerlendirme oranı kadar olmasa bile) bir ölçüde genişletilen dilim aralıkları bu yıl sabit tutulduğu için, enflasyonist etkiyle yükselen nominal ücret gelirleri daha fazla üst dilimlerden/oranlardan vergilenecek, dolayısıyla bu kesimin gelir vergisi yükü ağırlaşacaktır. Dolayısıyla sendikal ve siyasal taleplerin başına, GV tarifesinin ilk üç diliminin genişletilmesi konulmak durumundadır. (0-75 bin, 75-150 bin ve 150-300 bin düzeyleri bir ilk talep çerçevesini oluşturabilir). Ücretliler için indirimli marjinal oranlar talebi de buna eklenebilir kuşkusuz.

(ii) Tarifenin ilk üç basamağı aşırı basık iken (üçüncü dilimin tavanı 98 bin veya 148 binde bitmektedir), dördüncü basamak aşırı şişkindir. Böyle bir tarife yapısının bir benzeri dünyada yoktur. Herşey GV'ni bir ücret vergisi olarak muhafaza etmek üzerine kurgulanmıştır. Dördüncü dilime giren ücret geliri sahiplerinin sayınının bile sermaye geliri sahiplerinkini aşacağını öngörebiliriz. Tarifenin 4. basamağına da girebilen üst düzey ücretliler dikkate alınsaydı dahi, ilk 500.000 TL'nin vergisi beyannameli mükellefler için 163.460 TL olurken, ücret geliri sahipleri için 159.460 TL olacaktı; yani ücret gelirleri lehine denilen avantaj sadece 4 bin TL'dir. Birincisinin ortalama GV oranı yüzde 32,69 iken, ikincisinininki yüzde 31,89 olacaktır!

(iii) Son marjinal oranın yüzde 40'a yükseltilmesinin büyük sermaye kazançları üzerinde bir etkisi olabilirdi belki, eğer üniter bir vergi yapısı yürürlükte olsa ve sermaye lehine istisna ve muafiyetler bu denli yaygın olmasa! Öyle olmadığı için, tüm vergi paketinin 2020'de sağlayacağı gelir toplamı 6 milyar TL düzeyinde tahmin edilmiştir. Oysa, yukarıdaki kayıtlar olmasaydı, sadece yeni GV tarifesi bile bundan çok fazlasını getirebilirdi. Kayıtlar nedir? Kâr, faiz, rant gibi sermaye gelirlerinin herbiri kendi sedülünde genellikle artan oranlı olmayan bir GV kesintisi (stopaj) ile vergilendirilmektedir (sedüler vergileme). GV'nin artan oranlı tarifesine maruz kalanlar bile, ya önceden bir stopaja konu olmuşlardır ve/veya geniş istisnalar dolayısıyla vergi matrahlarını çok küçültebilmişlerdir (küçülen matraha isabet eden vergiden stopaj kesintilerini mahsup etme hakkına da sahiptirler).

Örnekleyelim: 10 milyon TL temettü (kâr payı) gelirine sahip bir şirket ortağı, eski tarife geçerliken yüzde 17,4 düzeyinde ortalama GV öderken, yeni tarife altında yüzde 19,6 ödemekle yetinecektir. Yani yüzde 40 oranı aldatmacası, cahil avlama tuzağından başka birşey değildir. Oysa 100 bin TL yıllık brüt geliri (aylık neti 5 bin TL'nin biraz üzerinde) olan bir ücretli eski veya yeni tarifede yüzde 23,3 oranında vergi ödemeye devam edecektir. Kaldı ki, bu ücretliden yapılan SGK primi, işsizlik fonu primi, damga resmi, zorunlu BES vb. kesintiler dikkate alındığında vergi+prim yükü daha yüksek oranlara çıkacaktır. Eline kalan 70 bin TL'nin

altındaki net ücretinin vergi dışında kalacağı da sanılmamalıdır. Emlak vergisi ve MTV gibi mülkiyet vergilerini geçelim; tasarruf kapasitesi sıfıra yakın olan bu ücret geliri sahibi, net gelirin tümünü tüketime harcayacağı için KDV ve ÖTV gibi dolaylı vergilere yüksek sermaye kazancı sahiplerine kıyasla daha fazla muhatap olacaktır. Üstelik, ödediği dolaylı vergilerin ticaret erbabınca vergi dairesine ödeneceği de -belgesiz bir düzende- çok kuşkulu olacaktır. Böylece kısır döngü tamamlanacaktır: Sermaye vergi ödemediği için, devlet adına tahsil ettiği dolaylıları bile yatırmadığı için, vurun abalıya devam edecektir. Örneğimize dönersek, tarifenin ilk üç basamağına dokunulamayacaktır.

Dolayısıyla görünüşe aldanmamak sanıldığından daha yaşamsaldır. Bunun için, merak ve kuşkuyu elden bırakmamak; zihin tembelliğinden kurtulmak; bilgi yetersizliğini, araştırma araçları eksikliğini kapamak; önyargılara karşı mücadele etme kapasitesine/cesaretine sahip olmak; sınıfsal analiz araçlarıyla donanmak olmazsa olmazlardandır.

[haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/gorunuse-aldanmamak-276878](http://haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/gorunuse-alданmamak-276878)